

Tillsyn i förskolor etapp 1, 2012

Rapport nr: 5

En rapport från Miljökontoret, Örebro kommun

Rapport nr 5

Kontaktuppgifter

Miljökontoret, Örebro kommun
Kristin Nätterlund
019-21 14 32
Box 33200, 701 35 Örebro
miljokontoret@orebro.se
www.orebro.se

Beslutad av Miljönämnden, den 12 december 2012
Diarienummer 2012-3265

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Syfte	5
Vad innebär egenkontroll?	5
Genomförande	6
Resultat	7
Allmänt	7
Egenkontroll	7
Lokaler	7
Farligt avfall	7
Städning och smittskydd	7
Ventilation och radonmätning	8
Kemikalier	8
Vatten och avlopp	9
Slutsats	9
Förskolor som ingår i etapp 1	10

Sammanfattning

Under hösten 2012 har etapp 1 i tillsynsprojektet för förskolor genomförts. I Örebro kommun finns det 156 stycken förskolor (enligt uppgift från www.orebro.se i den 21 november 2012), av dessa är 21 stycken fristående förskolor.

Enligt 38 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) är förskolor anmälningsskyldiga och ska därmed enligt miljöbalken bedriva egenkontroll. Egenkontrollprogram ska upprättas för att motverka och förebygga olägenhet för människors hälsa och miljön. Ett egenkontrollprogram som fungerar bra ger goda förutsättningar upptäcka att brister, exempelvis fel på utrustning, olämplig inredning, felaktiga städrutiner eller annat, innan de orsakar besvär i form av hälsoproblem eller miljöpåverkan. I tillsynen har vi därför utgått ifrån förskolornas egenkontroll. I etapp 1 har vi besökt 51 stycken förskolor, av dessa var 4 stycken nyanmälningar i samband med projektet.

Resultatet visar att förskolorna arbetar bra med sin egenkontroll och har tagit fram en bra dokumentation, men att alla besökta förskolor behöver komplettera den med vissa saknade rutiner. Det konstaterades ett fåtal brister i inomhusmiljön, de flesta anmärkningar är lätt avhjälpta. Uppföljning av uppdagade brister kommer att ske utanför projektet.

Bakgrund

I Miljönämndens verksamhetsplan med budget för 2012 poängteras att begreppet ”olägenhet för människors hälsa” är grunden i hälsoskyddstillsynen och att vår roll är att förhindra att olägenhet uppstår. Enligt miljöbalken har Miljönämnden bland annat tillsynsansvar över lokaler för undervisning. Sådana lokaler ska enligt förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ägnas särskild uppmärksamhet.

Under hösten 2012 bedrev Miljökontoret etapp 1 av tillsynsprojektet för förskolor med fokus på förskolornas egenkontroll. Cirka en tredjedel av förskolorna, totalt 51 stycken, besöktes.

Enligt 38 § förordningen om miljöfarlig verksamhet (1998:899) är alla skolor, förskolor och fritidshem anmälningsskyldiga. Vidare är alla som bedriver verksamhet i lokaler för både barnomsorg och undervisning, enligt förordningen (1998:90) om verksamhetsutövarens egenkontroll, skyldiga att kontrollera sin verksamhet.

Syfte

Syftet med tillsynsprojektet är att stämma av hur långt förskolorna har kommit med sin egenkontroll inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Dessutom kontrolleras att verksamheten följer de krav som miljöbalken ställer, dvs. att verksamheten bedrivs på ett sätt som inte innebär någon risk för människors hälsa eller miljön.

Vad innebär egenkontroll?

Skolverksamhet är anmälningsskyldig och omfattas av förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (SFS 1998:901). Syftet med egenkontroll är att förebygga och förhindra att förskolebarn utsätts för hälsorisker på grund av brister i verksamheten. Riskfaktorer kan till exempel vara fukt, mögel, radon, brister i ventilationen, avfallshantering, otillräcklig städning eller annat som kan påverka barnens hälsa och miljön.

Egenkontroll innebär att man genom att skriva ner de rutiner man har i sitt arbete planerar och kontrollerar sin verksamhet, identifierar risker och har tydlig ansvarsfördelning, allt för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön. Egenkontrollprogrammet ska inte vara statiskt utan ska uppdateras regelbundet, dock ska det enligt förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll vara skriftligt. På begäran ska egenkontrollen kunna visas upp för Miljökontoret.

Genomförande

Både kommunala och fristående förskolor har besökts. Urvalet har gjorts med målsättningen att de som haft längst tid sedan senaste tillsynsbesök skall kontrolleras i etapp 1. Projektplan samt urval över vilka skolor som skulle ingå i projektet togs fram i juni 2012. Totalt ingick 51 stycken förskolor i etapp 1 av tillsynsprojektet, av dessa var 4 stycken nyanmälningar i samband med projektet. I sin helhet kommer tillsynsprojektet att bestå av tre etapper. Samtliga rektorer i kommunala och fristående förskolor informerades i ett meddelande om att Miljökontoret under 2012-2014 kommer att bedriva tillsyn av förskolor i Örebro kommun. Varje handläggare har sedan tagit personlig kontakt med respektive förskolas rektor för att informera om årets besök och bestämma tid för tillsynsbesök.

Tillsynsbesöken genomfördes av miljö- och hälsoskyddsinspektörerna Jessica Nilsson, Lisa Lennermark, Maja Englund, Maja Sellin och Kristin Nätterlund.

Miljökontoret har använt en standardiserad checklista för att få jämförbara inspektioner. Checklistan baseras delvis på "Checklista Kontrollrund för skola och förskola" som Miljösamverkan Västra Götaland tagit fram. I tillsynen ingår bland annat områden som miljöarbetet på skolan, lokalerna, riskhantering, radon, ventilation, smittskydd, kemikalier, avfall och lokalvård.

Vid tillsynsbesöken deltog rektor och i flera fall personal och skyddsombud. Ibland deltog även vaktmästare, fastighetsförvaltare och lokalvårdare. Besöken började med att vi gick igenom checklistan och pratade om vikten av att dokumentera de rutiner man har för olika delar av verksamheten. Därefter genomfördes en kontrollrunda där ett urval av förskolans lokaler inspekterades.

Efter besöken skrevs kontrollrapporter som skickades till berörd verksamhetsutövare, skolnämnd eller friskola, med kopia till fastighetsägaren. För tillsynen har timavgift, 750 kr/timme, tagits ut enligt taxa fastställd av Kommunfullmäktige den 26 november 2008.

Under 2013 kommer projektets etapp 2 att påbörjas med tillsyn av ytterligare förskolor.

Resultat

Allmänt

Vid besöket fick alla förskolor någon form av anmärkning, men i de flesta fall rörde det sig endast om mindre brister. Samtliga brister meddelades i de inspektionsprotokoll som skickats ut. Miljökontoret kommer att följa upp alla brister, men uppföljningen ligger utanför projektet. I samband med inspektionerna uppdagades att 4 stycken förskolor inte var anmälda enligt 38 § förordningen om miljöfarlig verksamhet. Uppföljningen av dessa ligger också utanför projektet.

Egenkontroll

Förskolorna arbetar generellt bra med sina egenkontrollprogram, men trots det fick 45 av 47 skolor anmärkningar då de antingen saknade eller hade bristfälliga skriftliga rutiner, d.v.s. egenkontrollprogram. Egenkontrollprogrammet diskuterades vid inspektionen och i inspektionsprotokollet fick respektive verksamhet krav på att komplettera sitt egenkontrollprogram med saknade rutiner, alternativt att upprätta ett egenkontrollprogram.

Lokaler

I fyra förskolor noterades mindre skador, klister på golven eller mattor som sitter fast i golven. Mindre skador på golv, vägg eller tak och klister på golv är inte hälsofarliga i sig, men kan göra att städningen försvåras och det blir svårt att upprätthålla en god hygien.

Farligt avfall

23 av förskolorna hade oklarheter alternativt saknade uppgifter om avtal för transport av farligt avfall. Farligt avfall ska tas om hand av en firma som har tillstånd att hantera farligt avfall alternativt kan det transporteras själv, men då krävs det att verksamheten har någon som är anmäld att få göra det hos länsstyrelsen. En förskola hade skickat in en anmälan till länsstyrelsen, men ännu inte fått något besked. Vid besöken informerades verksamhetsutövarna om vad nuvarande lagstiftning kräver och de uppmanades ta kontakt med länsstyrelsen för anmälan om egen transport. 12 förskolor saknade rutiner kring hantering av farligt avfall.

Städning och smittskydd

Miljökontoret kunde konstatera att till skillnad från skolorna har de flesta förskolor rutiner för tvätt av gardiner och andra textilier samt rengöring av

stoppade möbler. Enligt Socialstyrelsen allmänna råd SOSFS 1996:33 är det viktigt att gardiner och textilier tvättas regelbundet, vid behov, och minst ett par ggr/år samt att lokalerna städas regelbundet. Gardiner och andra textilier i verksamheterna är dammsamlade. Damm inomhus kan innehålla en mängd olika ämnen, t.ex. bakterier, pollen, mögelsporer och pälsdjursallergen. Det kan även finnas kemiska ämnen bundna i dammpartiklar. När dammet sprids i inomhusluften kan det utlösa en allergisk reaktion eller ökat behov av mediciner hos astmatiker och dammallergiker. 18 förskolor fick även anmärkning på att städutrymmena var svårstädade. Det är viktigt att även städutrymmena är lättstädade för att kunna hålla städutrustningen ren och torr, detta för att resterande delarna av lokalerna ska kunna hållas rena.

Överlag hade förskolorna bra rutiner för smittskydd och oförutsedda händelser, men 14 förskolor saknade nedskrivna rutiner kring detta. På 8 stycken förskolor hängde frottéhanddukarna tätt. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om städning i skolor, förskolor, fritidshem och fritidsgårdar (SOSFS 1996:33) bör engångshanddukar användas på toaletter. Miljökontoret har dock gjort bedömningen att frottéhanddukar kan användas under förutsättning att de hänger så att risken för smittspridning minimeras, att bra rutiner för tvätt av frottéhanddukarna finns och att engångshanddukar används vid epidemiutbrott.

Ventilation och radonmätning

En god luftmiljö är viktigt för att koncentration och inlärningsförmåga inte ska försämrans under dagen. Ett sätt att kontrollera ventilationen är att genomföra en OVK (obligatorisk ventilationskontroll). Uppgifter och anslag om utförd OVK saknades i 19 av förskolorna. OVK-anslag ska finnas uppsatt synligt i t.ex. entrén som bevis på att ventilationssystemet har kontrollerats enligt gällande krav. Det är fastighetsägaren som ansvarar för detta. Verksamhetsutövarna uppmanades därför ta kontakt med sina fastighetsägare för att få ett anslag om utförd OVK. I 15 förskolor hade antingen ingen radonmätning utförts eller så hade verksamheten inte kännedom om radonmätning hade utförts.

Kemikalier

Enligt förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll ska verksamhetsutövaren förteckna de kemiska produkter som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt. Förteckningen ger en bättre hantering av kemikalierna och minimerar riskerna för människors hälsa och miljön. 37 förskolor fick anmärkning på

kemikaliehanteringen. I samtliga fall handlar det om att kemikalielista och säkerhetsdatablad saknas eller behöver uppdateras.

Vatten och avlopp

36 förskolor fick anmärkning på att de saknade rutiner för kontroll av varmvattentemperaturen i ledningarna. Om vattnet inte håller rätt temperatur kan legionellabakterier spridas i ledningssystemet. För att förhindra att förskoleeleverna inte bränner sig på varmvattnet vid tappstället är det viktigt att verksamheten har en rutin för att mäta temperaturen i de tappställen som barnen har tillgång till. 32 förskolor saknade rutiner för att kontrollera att vattnet inte är varmare än 38°C vid dessa tappställen. En skola saknade även skiftliga rutiner för kontroll av deras enskilda vattentäkt och avlopp.

Slutsats

Förskolorna har arbetat bra med dokumentationen av sina rutiner. Samtliga förskolor har dock några punkter i egenkontrollen som saknas eller är bristfälliga. Miljökontoret har vid tillsynen poängterat att det är viktigt att fortlöpande uppdatera dokumentationen. Vid exempelvis förändringar av ansvarsfördelningen eller om verksamheten hittar nya sätt att arbeta på ska egenkontrollprogrammet revideras.

En väl fungerande egenkontroll minskar antalet brister i verksamheten och de brister som uppkommer kan snabbare åtgärdas. Viktiga framgångsfaktorer i en fungerande egenkontroll är:

- att ansvarsfördelningen bland personalen på skolan är väl känd och dokumenterad,
- att ansvarsfördelningen mellan skolan och fastighetsförvaltaren är väl känd och dokumenterad, och
- att förskolan kontinuerligt jobbar med kontroller och riskbedömning.

Miljökontoret kan även konstatera att det är viktigt att brister i verksamheten åtgärdas i ett tidigt skede, för att förhindra att skadorna på lokalerna försämras vilket medför att hygien inte kan upprätthållas med ohälsa som följd.

Förskolor som ingår i etapp 1

Adolfsbergsskolans förskola	Leklustan
Al-Azhars förskola	Nyckelpigan
Allégården	Per-Andersgården
Backagården	Pettersbergs förskola
Björkhaga förskola	Prästhagen
Blåmesen	Pärlan
Bollen	Sagogården
Byggklossen	Sjögården
Fagertärn	Solgläntan
Fridhems förskola	Solskenet
Fruktgården	Solägget föräldrakooperativ
Grönwallska Villan förskolan	Sotterngården
Gunghästen	Sörbyskolans förskola
Hanna	Terra Nova
Hopprepet	Trollandet, Sverige - finska förskolan
Hästskon	Trollskogen
Junibacken	Tussilagon
Karlslunds förskola	Wadköpings förskola
Kastanjegården	Villan
Kastanjen	Vintergatan
Kattungen	Violen
Killevigge föräldrakooperativ	Ängen föräldrakooperativ
Klockargården	Waldorfskolans förskola Viljan
Larsgården	

Förskolor som inte var anmälda

Askers förskola
Brunsskolans förskola
Kristinaskolans förskola
Råby förskola